

Ten is not written and nine is not written – לא י' כתיב ולא ט' כתיב –

OVERVIEW

The גמרא initially suggested that the אב of בור is a pit of ten טפחים (for which there is a חיוב if a שור was killed there), and the תולדה is a בור of nine טפחים (for which there is a חיוב if the שור was damaged [but not if it was killed]). The גמרא challenges this assumption; for nowhere is it written in the תורה regarding the depth of the בור. The גמרא refutes this challenge and maintains that when the תורה writes בור, it alludes to a י' בור, since 'י' עבדן מיתה וכו'. This would indicate that a בור י' is the אב. The גמרא refuses to accept this and argues that ultimately י' is an אב. The גמרא refuses to accept this and argues that ultimately י' is an אב. This concludes the dialogue of our גמרא. There is a dispute between רש"י and תוספות how to interpret this גמרא.

תוספות asks:

תימה דבפרק הפרה (לקמן דף נ,ב ושם) תנן¹ מה בור יש בו כדי להמית עשרה -

It is astounding! For in פרק הפרה we learnt in a משנה; 'just as a בור is ten טפחים deep which is sufficient to kill, similarly anything which is ten טפחים deep is also חייב.' This concludes the quote from the משנה. The question is, why does the משנה state, 'מה בור עשרה' - explanation - רש"י's תוספות offers?! עשרה טפחים is בור; why does the משנה assume that a בור is עשרה טפחים; and why does the תוספות offer this explanation -

פירש בקונטרס דסתם בור יש בו י' אם כן י' כתיב -

explained there, for a normal בור is ten טפחים deep. תוספות continues with his question; **if this is so,** it would seem **that ten טפחים is written** in the תורה. The תורה writes בור, and according to רש"י a בור is ten טפחים deep; why therefore does our גמרא state, 'לא י' כתיב', when in fact י' is כתיב by mentioning בור (in the תורה)?!

תוספות has an additional question:

ועוד קשה דהכא דריש מוהמת יהיה לו -

And there is an additional difficulty; for here we derive the requirement of ten טפחים from the words 'והמת יהיה לו'; however according to רש"י there, we derive the requirement of ten טפחים from the word בור!

תוספות poses a different question:

ועוד דבסמוך פריך סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין -

And furthermore, the גמרא shortly asks; 'ultimately this (ten טפחים) is an אב for מיתה, and this (nine טפחים) is an אב for damages' -

¹ The משנה there states that the חיוב of בור extends to a שיח ומערה as well. The משנה asks, why then does the תורה write בור; and concludes 'מה בור וכו' [See רש"י later on בור ד"ה מה בור who writes טפחים].

ופירש הקונטרס² דנפל שמה שור משמע בין מת בין הוזק -

And רש"י explained (where we find that nine טפחים is an אב for נזיקין), **for the words, 'and an ox fell there', indicates either it died or it was damaged.** The words שמה שור and נפל allow us to interpret the פסוק to refer to both מיתה and נזיקין (for it does not state asks תוספות); (ונפל שמה שור או חמור ומת -

אם כן כי דרשינן שור ולא אדם הוה ליה למעט נמי אדם מנזיקין -

If this is so (that נזיקין refers to שמה שור as well as to מיתה), **then when we interpret** the פסוק that the word שור **excludes אדם** (the בעל הבור is פטור if an אדם fell into his בור [and died]), **it should exclude אדם from נזיקין as well;** the בעל הבור should be פטור if an אדם was damaged by his בור (since שמה שור refers to נזיקין as well). However, the rule is that the בעל הבור is פטור only if the person died; if, however, he was damaged by the בור, the בעל הבור is חייב.³

גמרא offers his explanation of the תוספות:

על כן נראה לפרש דסתם בור עמוק הרבה וצריכי בור והמת יהיה לו -

Therefore it seems that the explanation is as follows: that a regular בור is very deep (more than טפחים י'), **and the words of 'בור' and 'והמת יהיה לו' are both required** to teach us the laws of בור -

דאי לא כתיב בור הוה אמינא כל דקטיל ואפילו אין בו כדי להמית -

For if בור would not be written in the תורה, **only ויהמת יהיה לו; I would have said that one is liable for any pit that killed, even if it is not usually capable of killing;** it is not so deep (less than ten טפחים). Therefore the תורה writes בור (which is very deep) that you are liable if the animal was killed, only if it is deep enough to be capable of killing (ten טפחים or more) -

ואי כתיב בור הוה אמינא דוקא בור ולא שיח ומערה דגזירת הכתוב הוא⁴ -

And if only בור would be written in the תורה (and not ויהמת יהיה לו), **I would have said, one is liable only if it was a בור, but not if the animal fell into a מערה ושיח, for it is a הכתוב גזירת** that one is חייב only by a בור. Therefore the תורה writes ויהמת יהיה לו to teach us that one is liable for anything which can kill (similar to בור) -

ולהכי איצטריך⁵ תרויהו -

² וכי יפתח איש בור וגו' ונפל שמה שור וגו' בעל הבור וגו' והמת יהיה לו read פסוקים The. הלישנא אחרינא בד"ה וזה אב

³ 1) רש"י asks three questions on תוספות. לקמן כח, ב. 2) Why do we derive בור here from 'י. סתם בור since כתיבי 'י. 3) Why do we not exclude אדם from נזיקין בור? והמת וגו' and there from בור.

⁴ See מהר"ם. A בור is very deep; more than י'; a שיח ומערה are not necessarily י'. If the תורה would write only בור, we would say that it is a גזירת הכתוב that only by a very deep בור (which will certainly kill) is there a חייב; however by a שיח ומערה (which may be [only] capable of killing [but not a certainty]) there is no חייב; therefore the תורה writes והמת ויהמת יהיה לו that for anything that is capable of killing (meaning it is deep י') including a שיח ומערה there is a חייב.

⁵ The word בור teaches us that there is no חייב for less than י', and והמת יהיה לו teaches us that it need not be more than י'. The explanation of the משנה in שנגח שור would seem to be as follows: Why does the תורה write בור if the law

And therefore both 'words' (והמת יהיה לו and בור) are necessary.⁶

גמרא continues to explain the שקלא וטריא of the תוספות:

והכי פריך לא ט' כתיב ולא י' כתיב בהדיא⁷ -

And this is what the גמרא asks initially; 'neither ט' nor י' are written explicitly in the תורה'. How can we differentiate that one is an אב and the other is a תולדה?! The גמרא answers that בור י' teaches us a -

ומסיק סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין -

However the גמרא concludes (and asks) that ultimately this (י') is an אב for מיתה and this (ט') is an אב for נזקין -

פירוש⁸ כיון דבור י' לא כתיב בהדיא אלא מפקין מסברא מוהמת יהיה לו דבעינן כדי להמית -

The explanation of this question is that since a בור of טפחים י' is not explicitly written in the תורה; but rather we logically derive this depth from והמת יהיה לו, which teaches us that there is a requirement that the בור is capable of killing -

וקים להו לרבנן דהיינו בור י'⁹ בור ט' נמי הו סברא דהו אב לנזקין כיון דיש בו כדי להזיק -

And the רבנן ascertained that this is a בור of טפחים י'; so it follows logically that by a בור of טפחים ט' it is an אב לנזקין, since it is capable of doing damage.

נזקין and מיתה will differentiate, however, between תוספות:

ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזקין דקרא דונפל שמה שור לא איירי אלא בבור י'¹⁰ -

However, notwithstanding that the סברא tells us that a בור ט' is an אב לנזקין, we will not exclude an אדם from נזקין, for the פסוק of שמה שור is explicitly discussing only a בור of ten טפחים.

applies to שיה ומערה as well. The משנה answers that if בור was not written we would have thought that if the animal dies he is always חייב regardless of the depth. Therefore the תורה wrote בור to teach us that there is a requirement of (י') which is at least טפחים (and from והמת יהיה לו we derive that there is no need for more than י'). The תורה could not have written שיה ומערה for they are not definitely (more than) י'.

⁶ The משנה there cites the word בור, since the initial question there was why the תורה mentions בור specifically. The גמרא here cites והמת יהיה לו, because this fixes the depth; that it is not necessarily more than י'. See footnote # 5. This resolves (the תימה and) the ועוד קשה (question # 2) according to תוספות.

⁷ בור י' is derived through a צריכותא. This resolves the תימה (question # 1) according to תוספות.

⁸ The word פירוש indicates that תוספות is negating the 'obvious' interpretation. Usually an אב is something that is written clearly in the תורה. Here, however, neither י' nor ט' are explicitly written and nevertheless the גמרא maintains that they are both in the category of אב.

⁹ According to תוספות (see footnote # 5) והמת יהיה לו is teaching that when the תורה writes בור it should not be taken literally (that it has to be very deep; more than י'), but rather it is sufficient if להמית עשרה; י' it follows therefore that if יהיה לו it will be חייב for נזקין. See 'Thinking it over'.

¹⁰ This resolves the last question of תוספות (on רש"י). According to רש"י that מיתה ונזקין are both included in שמה, there is the question why אדם is not excluded from נזקין. However according to תוספות that only מיתה is explicit in the פסוק, it is understood why the מיעוט is applicable only to מיתה and not to נזקין.

¹¹ cites a ירושלמי, which derives נזקין from a different source:

ובירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש בור -

And in ירושלמי he derives the liability for נזקין by בור as follows; for the תורה should have written, 'if a man will open or dig a pit' -

למה כתיב בור בור אלא חד בור למיתה וחד בור לנזקין -

Why did it write the word בור twice (כי יכרה איש בור וכי יפתח איש בור); rather one נזקין בור teaches us regarding מיתה and one בור is regarding

ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזקין -

However, even according to the ירושלמי, which derives נזיקין (not from a סברא, but) from an extra word in the פסוק, nevertheless we do not exclude אדם from נזיקין -

דקרא דונפל לא ממעט אלא אמאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בור עשר ולא¹² איתורא:

Because the פסוק of שור ונפל שם שור, is only excluding what is written explicitly in the פסוק, which is a בור of טפחים י', but it is not coming to exclude something which is (merely) derived from an extra word.

SUMMARY

According to פרק שור (in בור בור is derived either from the word בור (in בור בור is derived either from the word בור (in פרק שור), or from the words of לו והמת יהיה לו (our גמרא). The פסוק of שור או חמור פסוק (שנגה), or from the words of לו והמת יהיה לו (our גמרא). The פסוק of שור או חמור פסוק (שנגה) may be referring to מיתה and נזקין.

תוספות asks: 1) if we derive בור בור from בור, it is כתיבי. 2) Why is there a difference between the two גמרות, and 3) an אדם should be excluded from נזיקין as well as מיתה. תוספות learns that בור בור is derived from a combination of בור (which indicates more than י') and לו והמת יהיה לו (which limits it to י'). We derive that ט' is an אב לנזקין from a סברא based on the לימוד from לו והמת יהיה לו.

THINKING IT OVER

According to תוספות we derive מיתה בור י' למיתה from the combination of בור and והמת בור. We derive אב לנזקין בור ט' from a סברא. How can the גמרא ask אב למיתה? אב לנזקין בור ט' is derived from a סברא, however אב בור, which is derived from a סברא is a תולדה, just like all other תולדות, which are derived from a סברא!¹³

¹¹ cites the ירושלמי to bolster his contention that the מיעוט of אדם שור ולא אדם applies only to the explicit meaning of the פסוק. See footnote # 12.

¹² If according to the ירושלמי there is no מיעוט of אדם by נזקין, even though נזקין is derived from the extra word בור in the פסוק, so certainly if נזקין is derived (only) from a סברא, the מיעוט cannot apply to it. See footnote # 11.

¹³ See א"מ and מהר"ם footnote # 114.